

Prinosi

IN MEMORIAM

Yves Congar, OP (13. 4. 1904 - 22. 6. 1995.)

*Franjo Prcela, Düsseldorf**

Generalni kapitul Dominikanskog reda u Rimu 1983. izričito je istakao vrijednost teološkog rada Yves Congara, zajedno s Marie-Dominique Chenuom i Edward Schillebeeckxom, jer su trojica dominikanaca "tijekom posljednjih desetljeća značajno utjecala na razvoj teologije". Naime, "oni su na uzoran način pokušali vršiti ono što je u našim konstitucijama rečeno o studiju (LCO 79-80)", kako to "svjedoči njihov život 'kreativne vjernosti' ('fidelitatem creatricem')..." Konačno "pomogli su cijelom Redu da bolje ispuni svoju proročku službu"¹. Štoviše, Congar (rođen 1904. u francuskom Sedanu, Ardeni) je bio neočekivano počašćen imenovanjem u kardinalski kolegij (30. listopada 1994). Oboje se može shvatiti kao zakašnjela zadovoljština teologu koji je mjerodavno sudjelovao u radu II. vatikanskog sabora. To osobito vrijedi za tekst dekreta o ekumenizmu "Unitatis redintegratio" i za pripremu Dogmatske konstitucije o Crkvi "Lumen gentium" (posebice 2. poglavlje: Narod Božji).² Iako njegovo iskustvo s Crkvom nije uvijek bilo najugodnije, ne želimo ga ishitreno dovoditi u svezu s mučenikom.

* Ovaj prilog Frane Prcela povodom smrti Yves Congara, jednog od današnjih vodećih katoličkih teologa, priredjen je izvorno na njemačkom jeziku za časopis *Wort und Antwort*. Ovdje ga objavljujemo s ljubaznim dopuštenjem autora. Uvodni dio s njemačkog preveo je Nedjeljko A. Ančić, a hrvatski prijevod razgovora s Y. Congarom preuzet je iz: *Izazov istine*, 2 (1989), br. 2, str. 8-14.

¹ Act. Cap. Gen. OP Romae 1983, Nr. 202.

² Usp. njegove izjave u: I. Puyo - Y. Congar, *Život za istinu. Jean Puyo pita, Yves Congar odgovara*, Zagreb 1979, osobito str. 118-154 (francuski: Jean Puyo - Yves Congar, *Une vie la vérité. Jean Puyo interroge le Père Congar*, Paris 1975).

U uglednom zavodu dominikanaca Le Saulchoir (onda još u Belgiji) Congar je primio od Chenua, svoga učitelja i prijatelja, istaknutog Tomina poznavaoaca, ne samo temeljiti uvod u tomističku misao. Tamo je započeo i "novi iskorak iz tradicije"³ koji je posebnom osjetljivošću razvio "smisao za povijesnu dinamiku teologije",⁴ što se dosljedno očitovalo u posve kreativnoj otvorenosti za suvremene probleme Crkve.

Osim brojnih profesorskih djelatnosti njegovo zauzimanje očituje se i u inicijativama kao što su primjerice osnivanje teološkog niza "Unam sanctam", suosnivač je uglednog časopisa "Concilium", njegova uloga u pokretu svećenika radnika. Najvažnija Congarova publikacija bila je najprije 1937. objavljeno prvo djelo o ekumenizmu "Chrétien désunis"⁵ koje se ubraja među katoličke znanstvene prvijence na tom području. Premda je bio izložen brojnim intervencijama crkvenih vlasti koje su ga ograničavale (1947-1956, npr. osumnjičen je da zastupa modernistička shvaćanja) i dosegle svoj vrhunac 1954. s njegovim "izgnanstvom", u to "vrijeme strpljenja" nastale studije ("Vraie et fausse réforme dans l'Eglise"[1950] i "Jalons pour une théologie du laïcité"⁶ [1953]) značajno su utjecale na teologiju onih godina. Posljednjom opširnijom studijom o Duhu Svetomu ("Je crois en l'Esprit Saint", 3 sv., 1979/80)⁷ Congarov teološki rad dostigao je svoj vrhunac.

Manje je poznato da je neumorni djelatnik već godinama bolovao od multipleks skleroze i zbog toga morao više od deset godina provesti u francuskoj vojnoj bolnici "Institution Nationale des Invalides" u Parizu. Pravo na takvu njegu Congar je stekao kao bivši časnik Drugog svjetskog rata. Tamo je, 18. travnja 1989, s njim vođen i slijedeći kratki razgovor.⁸

F. P. : Kada biste se osvrnuli na Vaš život kao dominikanca, kojeg biste se razdoblja najradije sjetili?

Y. C. : Čini mi se da jedno tako okarakterizirano vrijeme u mom životu kao dominikanca ja osobno ne posjedujem, ali vrijeme II. vatikanskog koncila jest upravo vrijeme kada sam bio najviše zaposlen. Istina, uvijek sam nastojao čim više studirati, ali sada nisam više u mogućnosti (izgovarajući te riječi pokazuje na bolnička kolica u

³ Usp. Paulus Engelhardt, *Neuaufbruch aus Tradition. Marie Dominique Chenu OP* (7. 1. 1985-11. 12. 1990), u: *Wort und Antwort*, 31 (1990), str. 91-93. Isto tako Johannes Bunnenberg, *Lebendige Treue zum Ursprung. Das Traditionsverständnis Yves Congars* (Walberberger Studien, Theologische Reihe, Bd. 14), Mainz 1989.

⁴ Usp. Pablo Sicouly, *Yves Congar OP. Mitbruder und Theologe*, u: *Wort und Antwort*, 29 (1988), str. 87-90, ovdje str. 87.

⁵ Yves Congar, *Chrétien désunis. Principes d'un œcuménisme catholique (Unam sanctam I)*, Paris ¹1937, ²1965.

⁶ Njemački: *Der Laie. Entwurf einer Theologie des Laientums*, Stuttgart 1956.

⁷ Njemački (s nekim skraćenjima): *Der Heilige Geist*, Freiburg in Br. 1982.

⁸ Izvadci ovoga razgovora već su objavljeni u: *Izazov istine* (List studenata Hrvatske dominikanske provincije), 2 (1989), br. 2, str. 8-16.

kojima se upravo nalazi). Sada uspijevam s teškom mukom nešto napisati. Uostalom ovdje u bolnici ("Institut des Invalides") nemam ni knjiga niti drugih neophodnih stvari za rad. Mislim da su na Koncilu obrađene sve one stvari odnosno teme, na kojima sam prije radio i koje su za mene bile od velikog značenja: pitanje Crkve, crkvenih reformi, ekumenizma, svećeništva, misija, slobode vjere i dr. Za vrijeme Koncila radio sam na svim tim područjima te sam veoma radostan radi posla kojeg sam mogao činiti skupa s drugima.

F. P. : Od 1947. do kraja 1956. godine iskusili ste neprekidan niz napada, opomena, restriktivnih i diskriminirajućih mjera i žalosnih intervencija. Kako gledate na sve to 40 godina poslije?

Y. C. : Sve sam ja to već zaboravio, a dosta je od tada i vremena prošlo. Doduše ne bi trebalo pretjerivati. Ustvari, nije istina da sam (oštro rečeno) bio prognan. Na isti način kako sam prije bio kritiziran i proživljavao od strane Rima neku vrst nesklonosti, tako sam kasnije poštovan kao priznati teolog. Kao rezultat toga kasnije sam smio sudjelovati u spomenutim koncilskim komisijama i bio sam članom Međunarodne teološke komisije, čiji je predsjednik nekoć bio kardinal Šeper, a potom kardinal Ratzinger. Sve je to kao što već rekoh poodavno bilo.

F. P. : Nakon "egzila" bijaste ipak pozvani od Ivana XXIII. da sudjelujete na II. vatikanskom koncilu kao što ste spomenuli. Kako je papa objasnio i obrazložio taj poziv?

Y. C. : Samog papu Ivana XXIII. nisam nikada osobno susreo. Imao sam dva puta prigodu vidjeti ga dok je bio kao nuncij u Parizu. Mogao sam ga zamoliti da me primi u audijenciju i vjerujem da bi mi to učinio, ali nisam htio. Ma imao je on prečeg posla. Ipak sam se tada pitao, da li je čitao moju knjigu "Vraie et fausse reforme dans l'Eglise" (Ispravne i neispravne reforme u Crkvi). I jednog dana neki isusovac, misionar, koji je došao u Pariz, susretne nuncija Roncallia dok je ovaj čitao spomenutu knjigu. Nedugo iza toga upitao sam mons. Capovilla, nekadašnjeg tajnika Ivana XXIII. i sadašnjeg nadbiskupa Loreta, da li je Ivan XXIII. čitao moju knjigu, a on mi je rekao da jest. Ne želim tvrditi da je ona imala utjecaj na njegovu zamisao "aggiornamenta", ali bijah sretan sa saznanjem da je čitao spomenutu knjigu.

F. P. : Glede vašeg teološkog rada često ste znali reći da to nije nikakav sistematski posao u strogom smislu riječi, nego da je nastajao puno više pod utjecajem konkretne situacije i potreba života Crkve. Ima mnogo skupina u Crkvi koje to isto pokušavaju činiti na različite načine, primjerice nedavno grupa teologa u Njemačkoj s tzv. "Kölnskom izjavom".

Y. C. : Mislim da profesori teologije njemačkog govornog područja, koji su potpisali "Kölnsku izjavu" (njih oko 163), upućuju na goruće točke i probleme. Ali oni to iznose na način koji je prema mome mišljenju tendenciozan. Zbog toga ne mogu odobriti "Kölnsku izjavu".

Ovdje u Francuskoj nekolicina teologa napisala je jedno miroljubivo pismo. Nisu ga objavili u javnosti kao što je to slučaj u Njemačkoj, nego su ga uputili osobno kardinalu Ratzingeru. I to ne kao prefektu Kongregacije za nauk vjere nego kao predsjedniku Međunarodne teološke komisije. Ovaj način iznošenja problema i nastojanja smatram boljim i efikasnijim. Mislim da se trenutna politika Pape sastoji u tome da imenuje biskupe, koji su istovremeno učeni ljudi i ljudi s dubokim smislom za duhovnost i molitvu.

F. P. : Gdje vidite u Crkvi naših dana impulse za obnovu?

Y. C. : Naravno ne radi se uvijek o nekoj "obnovi" kada nešto Sv. Otac poduzima. Kardinal Ratzinger je čak jednom prigodom govorio o "restauraciji". Rečeno mu je, da taj izričaj ovdje u Francuskoj nije prikladan. Ovdje kod nas, i općenito u povijesti naše zemlje, restauracija ima jedan sasvim određen povijesni smisao. Doduše Sv. Otac smatra važnim da treba neke temeljne istine vjere na jedan odlučan način nanovo tvrditi. On sam sebe predstavlja evangelizatorom i to kaže da je on putujući evangelizator. A u današnje vrijeme vidim u Crkvi više aspekata izvanredne vitalnosti i kreativiteta, posebno na području pastorala, a manje na području teologije.

F. P. : Jedno pitanje koje Vam je sigurno često puta bilo postavljeno. Naime, je li Toma Akvinski još i danas mjerodavan odnosno aktualan teolog?

Y. C. : Vjerujem da će za nas dominikance Toma Akvinski uvijek biti naš učitelj. Ne radi toga da bismo ovu ili onu tvrdnju od njega slijedili. On je prije svega kao osoba naš učitelj, koji nas poučava da unosimo red intelektom i da o tome ispravno mislimo. Također kao osoba koja je bila otvorena za sve putove istine. On je sa svim misliocima svoga vremena dolazio u dodir, a i diskutirao je sa svim hereticima svoga vremena. To nam pokazuje da on nije bio teolog koji bi bio zatvoren u neki svoj sistem. On je bio prije svega otvoren čovjek i u tom smislu smatram da Toma Akvinski ostaje naš uzor, i da je i danas aktualan. Što se mene tiče, ja sam od njega najviše naučio.

F. P. : U današnje vrijeme postoje različite teologije tako da se pomalo osjećamo nesigurnima i preopterećenima. Kako Vi gledate na današnju teologiju i općenito na njenu ulogu u Crkvi?

Y. C. : Istina je da današnja teologija postavlja mnoga pitanja. Ali to mora tako biti. Ne može se danas ispravno misliti kao da Hegel, Kant ili Descartes ili čak Freud ili Nietzsche nisu uopće postojali. Onaj tko se danas bavi teologijom mora se na sve to osvrtni, i to je upravo ono što najbolje verzirani teolozi pokušavaju činiti. Doduše danas ima premalo sistematičnih teologa. Rahner je bio jedan od posljednjih, ali on je prije par godina umro. Od današnjih teologa posebno mi se dopadaju Walter Kasper i Alexander Ganoczy.

F. P. : S Yvesom Congarom razgovarati, a ne osvrtni se na pitanje laika, to znači činiti površan posao. Na II. vatikanskom koncilu, odgovarajući ondašnjem vremenu, doneseni su dokumenti o laicima i

njihovoj ulozi u Crkvi. Sami ste ažurno surađivali na tom dokumentu. Je su li iznevjerena Vaša iščekivanja, ili je zaista u tom vremenskom razdoblju od 25 godina učinjeno dosta novoga?

Y. C. : Po mome mišljenju smatram da se dosta novoga učinilo. Ono što sam 1953. napisao o laicima, danas je odavno prevladano. Laici moraju u današnje vrijeme preuzeti mnoge odgovorne službe. Kao prvo, jer ima sve manje svećenika, odnsono puno je starih, a premalo mladih svećenika. To je ujedno i jedan od najvažnijih problema Crkve u Francuskoj. Drugo, jer su laici postali svjesni toga da su po krštenju postali aktivni članovi mističnog tijela Kristova. To je također nedavno i sam papa izričito naglasio u svom apostolskom pismu *Christifideles laici*. Bez obzira koje su dobi ili kojeg staleža, laici kao takvi mogu i moraju surađivati u Crkvi. To se provodi u današnje vrijeme u velikoj mjeri. Ne znam kako je u vašoj domovini, ali ovdje u Francuskoj ima npr. oko 220.000 laika kateheta, koji su odgovorni za katehezu djece. Dakako, laici ne mogu nadomjestiti svećenike. Svećenici moraju uvijek biti prisutni u Crkvi, ali i laici se moraju brinuti za župsku zajednicu: predmoleći molitvu, pa čak i tumačeći Riječ Božju. To vrijedi kako za muškarce tako i za žene. Od izvanrednog značenja je uloga žene jer su one često brojnije u crkvi nego li muškarci.

F. P. : Što bi ste poručili svima onima koji su izazvani istinom i onima koji žele poći putem "Istine"?

Y. C. : Znao, često sam običavao napisati jednu rečenicu na moje knjige, a osobito u "Sumu teološku" Tome Akvinskoga, koja glasi: "Veritas domina mea". Naime veoma cijenim zadaću službenika Istine. Nadam se da sam i sam uspio donekle služiti Istini što je i geslo našega Reda. Stoga želim Vašu subraću obodriti rečenicom svetog Augustina: "Tražite sa sigurnošću da će te pronaći, i onda kada pronađete, postupajte sa istom sigurnošću da trebate uvijek dalje tražiti." To je bio uvijek moj stav i to želim i Vašoj subraći savjetovati da isto čine.

F. P. : P. Congar, srdačno se zahvaljujem na ovom razgovoru.